

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

חיי שרה תש"ע פרשת שבוע

למה אין בשר בהמלכה?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

הפטרת פרשת חיי שרה עוסקת בנסיגתו של אדניהו למלוך והצלחתם של בת שבע - אם שלמה ונתן הנביא לסכל את הקשר. כיון שקצרה היריעה לא נוכל לעסוק בכל פרטי הארוע ונקדיש את דיוננו לנקודה אחת עקרונית. בעיה שהטרידה את עם ישראל לאורך כל ימי הבית הראשון עד לימי יאשיהו (שפתר אותה בכח הזרוע בפתרון הלכתי מתאים, תוך השקעה ממונית גבוהה). הכתוב מתאר את המלכותו של אדניהו בדרך זו:

"וַיֵּאדְנִיָּה בֶן חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וְחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו... וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר אֵצֶל עַיִן רִגְלֵ וַיִּקְרָא אֶת כָּל אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִכָּל אִנְשֵׁי יְהוּדָה עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ" (מלכים א' ה, ט).

גם נתן בבואו לפני דוד המלך מדגיש את הדברים כך:
"כִּי יָרַד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא וְצֹאן לְרֵב וַיִּקְרָא לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלְשָׂרֵי הַצָּבָא וְלְאֲבִיטָר הַכֹּהֵן וְהַנָּסִים אֲכֹלִים וְשֹׁתִים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ" (שם, שם כה).

דוד, שמקיים את הבטחתו לבת שבע, שולח את בניהו בן יהוידע, נתן וצדוק הכהן למשח את שלמה. וז"ל:
"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קָחוּ עִמָּכֶם אֶת עֲבָדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְפַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְּנֵי עַל הַפְּרָדָה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גַּחֲוֹן: וּמִשָּׁח אֹתוֹ שֵׁם צְדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתַן הַנְּבִיא לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְתִקְעֶתֶם בְּשׁוֹפָר וְאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה" (שם, שם לג-לד).
אין כל אזכור לזביחה בטקס זה. גם בתאור הביצוע אין לכך זכר:

"וַיִּקַּח צְדוֹק הַכֹּהֵן אֶת קָרְן הַשֶּׁמֶן מִן הָאֵהָל וַיִּמְשַׁח אֶת שְׁלֹמֹה וַיִּתְקַעוּ בְּשׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה: וַיַּעֲלוּ כָּל הָעָם אֲחֵרָיו וְהָעָם מִחֲלָלִים בְּחֲלָלִים וּשְׂמֵחִים שְׂמֵחָה גְדוֹלָה וַתִּתְקַע הָאֲרֶץ בְּקוֹלָם" (שם, שם כט-ל).

המפרשים ראשוניים ואחרונים לא ביארו הבדל זה. במבט ראשון ניתן להסביר את הזביחה כפעולת שחיטה המתרת את הבשר באכילה. "סעודת מצווה" בשרית הייתה חלק מטקס ההמלכה של אדניהו. הסבר זה קשה מאוד כיוון שזביחה במקרא משמשת תמיד (למעט יוצא דופן אחד) לתאור הקרבת קרבנות ולא לשחיטת חולין. עוד קשה, לשם מה לכתוב זאת ולציין זאת פעמיים וכי נחשדו תומכי אדניהו שלא שמרו על הלכות כשרות?

לכן נראה להסביר את ההסבר הבא. דוד בהכריזו על ירושלים כמקום המקדש, הכריז גם שמבחינה הלכתית עם בניית המקדש תאסר עבודת הבמות עולמית. אף על פי שהתוקף ההלכתי לאיסור זה תלוי בבנין המקדש בפועל, דוד הפסיק את ההקרבה הציבורית בבמות עם קניית גורן ארונה היבوسی והקמת המזבח על ההר. זו פשר ההכרזה:
"וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בַּיִת יִקְוֶה הָאֱלֹהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלֹת לְיִשְׂרָאֵל" (דברי הימים א כ"ב א).

הכרזה זו עוררה מורת רוח ותרעומת גדולה שנוצלה בידי אבשלום כדי להמריד את העם כנגד דוד. העם לא היה מוכן לוותר על ה"זכות" לעבוד את הקב"ה בכל מקום ולחוש ליד ביתו של כל אחד ואחד "קרבת אלקים לי טוב". אכן במציאות, לא נשמרה ההלכה של איסור הקרבה בבמות לאחר בנין בית המקדש בירושלים. הכתוב חוזר על כך כמה פעמים. גם בימי מלכי בית דוד הצדיקים:

"אֵךְ הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ עוֹד הָעָם מִזְבָּחִים וּמִקְטָרִים בְּבָמוֹת" (מלכים א כ"ב מד ועוד).

אדניהו שחיפש תמיכה עממית רחבה וגם זכה לה, ניסה "לרכב" גם על "הגל" של התמיכה בהקרבה בבמות. לכן בטקס המלכותו מקריבים קרבנות שלא במקום המקדש כדי לשדר את המסר "אצלי, אפשר יהיה להמשיך בהקרבה בכל מקום". כמובן שדוד, שהתנגד לכך, איננו כולל בטקס המלכת שלמה כל פעולה של זביחת זבחים.

המעניין הוא שגם שלמה לאחר המלכותו חשש כנראה מתגובת העם לניסיון להפסיק את ההקרבה בבמות ולכן אף הוא השתלב במגמה זו כנגד ההלכה שקבע אביו. וז"ל הכתוב:

"וַיִּנְאֶהֱב שְׁלֹמֹה אֶת יְקִנֶּקֶת לְלֶכֶת בְּחַקּוֹת דָּוִד אָבִיו רַק בְּבָמוֹת הוּא מִזְבֵּחַ וּמִקְטָרִיר" (שם, ג' ג).

הבה נתפלל כי נזכה לחידוש מלכות בית דוד, בדרכו של דוד בדרך הצדקה והמשפט.

להרחבה ולעיון נוסף:

[חמדת ימים ראה תשס"ג](#), [חמדת ימים ראה תשס"ה](#), [חמדת ימים ראה תשס"ז](#), [חמדת ימים חיי שרה תשס"ז](#), [חמדת ימים ויגש תשס"ח](#)

לע"נ תמר ליכטנשטט ע"ה	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלב"ע ט' כסלו תשס"ט
-----------------------------	---	--

ERETZ HEMDAH

5 Ha-Mem Gimmel St. P.O.B 36236 Jerusalem 91360
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

ארץ חמדה ע"ר

רח' המ"ג 5 ת.ד. 36236 ירושלים 91360
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי עיונים בשולחן ערוך - חושן משפט, לאור הדף היומי

כא' - כז' חשון, בבא בתרא עט-פה

ביטול מקח (פג עמוד ב)

הרב עופר לבנת

לע"נ סבתנו מלכה טויבע בת הרב יעקב לייב

השבוע בדפי הדף היומי המשנה (פג עמוד ב) דנה בשאלה מתי ניתן לבטל מקח בטענה שהסחורה שסופקה איננה הסחורה שעליה סוכם. המשנה מחלקת בין מצב בו הסחורה שסופקה הינה הסחורה עליה סוכם אך באיכות אחרת ממה שנאמר בסיכום, לבין מצב בו הסחורה היא לגמרי שונה ממה שסוכם. במקרה שיש רק הבדל באיכות, הצד המפסיד רשאי לבטל את המקח, אך אם הוא מעוניין לקיים את המקח, אין השני יכול לבטל את המקח. לעומת זאת, במקרה שסופקה סחורה ממין אחר, שני הצדדים רשאים לבטל את המקח.

לדוגמא, אם סיכם הקונה עם המוכר שימכור לו חיטים יפות, ונמצא שהחיטים הם רעות, רשאי הקונה לבטל את המקח. אך אם הקונה מעוניין בחיטים הרעות, המוכר אינו יכול לבטל את המקח. לעומת זאת, אם הם סיכמו על מכירת יין, ונמצא שהיין לא היה יין אלא חומץ, שניהם רשאים לבטל את המקח, ואפילו אם הקונה מעוניין בחומץ רשאי המוכר לבטל את המקח.

עד כאן עסקנו במצב בו הסחורה התבררה כשונה ממה שסוכם. אך מה קורה כאשר הסחורה היא כפי הסיכום, אך המחיר איננו מתאים? למדנו במסכת בבא מציעא (נ עמוד ב) שכאשר ישנו הפרש של יותר משישית בין המחיר שסוכם לבין המחיר האמיתי של הסחורה, שניתן לבטל את המקח. נשאלת השאלה, האם מקרה זה דומה לחיטים יפות ורעות, ורק הצד המפסיד יכול לבטל את המקח, או שמא זה דומה ליינ וחומץ ושני הצדדים רשאים לבטל את המקח?

התוספות (בבא מציעא נ עמוד ב ד"ה ואילו) הביאו שתי דעות בשאלה זו. הדעה הראשונה סוברת שהפרש כה גדול במחיר של יותר משתות נחשב כמו לתת חומץ במקום יין, ולכן שני הצדדים רשאים לבטל את המקח. לעומת זאת, לדעת הריב"ם, רק אם הצד המפסיד תובע את ההפרש במחיר רשאי הצד השני לבטל את המקח, אך אם הצד המפסיד מרוצה בעסקה, הצד השני אינו יכול לבטל את המקח. לשיטתו, הפרש במחיר דומה להפרש בין חיטים יפות לרעות.

לרבינו יונה (ב"ב פד עמוד א ד"ה ותנא) שיטת ביניים בשאלה זו. לדעתו, כל עוד הצד המפסיד רשאי לחזור בו ולבטל את המקח, גם הצד השני רשאי לעשות כן. אך אם הצד המפסיד כבר גילה דעתו שהוא מעוניין לקיים את העסקה כפי שהיא, או שכבר עבר הזמן שבו הוא היה רשאי לתבוע לבטל את המקח בגלל ההפרש במחיר, אז גם הצד השני אינו יכול יותר לבטל את המקח.

סיכום ופסיקה:

השולחן ערוך (חושן משפט רכז, ד) פסק כדעת הריב"ם שבמקום שישנו הפרש של יותר משתות בין המחיר שנקבע לבין שוויה האמיתי של הסחורה, הצד המפסיד רשאי לבטל את המקח. אך האם הצד המפסיד מעוניין בקיום המקח, הצד השני אינו יכול לבטל את המקח. הרמ"א הביא את דעת רבינו יונה שעקרונית שני הצדדים רשאים לבטל את המקח, אולם אם הצד המפסיד כבר הודיע שהוא מרוצה מהעסקה, או שכבר עבר הזמן בו הצד מפסיד היה רשאי לתבוע את ביטול העסקה, אין אפשרות לבטל את המקח.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Rome, Italy

רומא, איטליה
סיון תשנ"ב

כהן שנשא גיורת שהתגיירה לפני הגיעה לגיל שלוש. תוקף הנישואין, מעמדו ומעמד הבנים ככהנים

שאלה

כהן שנשא גיורת פחותה מבת שלוש שנים ויום אחד, כדת משה וישראל (ז"א נתן קידושין ומסר כתובה בפני שני עדים כשרים ולפני רב מוסמך):

- א. האם מותר להעלות אותו ראשון לתורה?
 - ב. האם חייבים למנוע את עלייתו לדוכן לנשיאת כפיים?
 - ג. האם צריכים להזהיר אותו שלא יפדה את הבכור?
 - ד. מה דין הבנים: האם הם חללים מדאורייתא או מדרבנן ומה הן ההשלכות כלפי זכויותיהם וחוביהם?
 - ה. מה דין בני הבנים?
- לידיעת המשיבים הריני מוסיף כמה הערות רקע למקרה.
1. הכהן הכיר את הבחורה בתוך הקהילה בתנועת נוער והיה סבור שהיא יהודיה. גם בעבר כשהכיר בחורות אחרות בדק מה מצבם היהודי.
 2. כשהכיר את הבחורה הזאת, בדק אם היא יהודיה מלידה והיא ענתה לו שהיא יהודיה מלידה, מתוך הנחה שהיות שגיררו אותה מיד עם לידתה, היא נחשבת כיהודיה, יש להניח שהיא דברה בתום לב ולא שקרה.
 3. כשהבחור הכיר את אם הכלה, חשב בתמימותו שהיא יהודיה מפני שהוא ראה שהיא משתתפת בתדירות בחיי הקהילה וגם הולכת לבית הכנסת.
 4. אחרי שנודע לבחור מצבה של הבחורה, פנה אל כמה רבנים באיטליה כדי שימצאו לו היתר לשאת אותה כדת משה וישראל. היות שלא מצא אף רב באיטליה פנה לצרפת ושם מצא רב שגיררו מקובלים שסדר לו חופה וקידושין. בכתובה כמובן הבחורה מופיעה כגיורת בת אברהם אבינו.
 5. הכהן נקרא לאחרונה לתורה כראשון ונשא את כפיו בקהילתה של כלתו וגם באחד מבתי הכנסת ברומא.
 6. לפני שהתחתן הבחור היה רק מסורתי. יש לציין שאחרי הנישואין הזוג מקפיד בשמירת מצוות.

תשובה

אסור לכהן לישא גיורת אף אם התגיירה פחותה מבת שלוש שנים, ואם עבר ונשאה - עליו לגרשה¹, עם כל עגמת הנפש שבדבר².

ואולם ראשית יש לבדוק, אם המוחזקות ההלכית של משפחת הבחור לכהונה היא ברורה³. אם אמנם כך הוא הדבר, כגון שמסורת הכהונה שלהם מתבססת על יהודים שומרי תורה ומצוות - הרי שהוא צריך לגרשה. אבל אם אין הדבר ברור, ואפילו הדבר בספק, אין הוא חייב לגרש, ומאידך הוא חייב להפסיק לנהוג ככהן, והרינו מכאן ואילך ישראל גמור לכל דבר.

אם חזקת כהונתו ברורה, הרי כל עוד שאינו מגרש את אשתו, אין להתיר לו לישא את כפיו (אמנם בדרך חכמה ובנועם) ואין לקיים בו דין "וקדשתו", קרי: אין לכבדו ככהן בעלייה הראשונה לתורה או בשאר דברים שנהוג לכבד בהם כהנים, אלא הרי הוא כשאר אחיו הישראלים⁴.

מאותה הסיבה ראוי להימנע מלכתחילה, מלכבדו בפדיון הבן הבכור⁵, אלא יש לחפש כהן אחר שאינו עובר עבירת כהונה, ומכל מקום, אם כבר פדה - הפדיון מועיל, שכן כהן הוא.

לפי רמב"ם ושו"ע⁶ הגיורת אסורה משום זונה הכתובה בתורה, ובכלל זה גיורת שהתגיירה לפני שהגיעה לגיל שלוש. לכן יש להתייחס אל הבנים כחללים שיצאו לגמרי מכלל כהונה⁷ לענין עלייה לדוכן, עליית "כהן" ופדיון הבכורות⁸.

אף הבנות: בהיותן חללות - אסורות הן לכהנים, ובוזה דינן חמור מדין ישראליות. לגבי הנכדים: צאצאי הבנים ממשיכים להיחשב חללים באופן הני"ל, משום שאין בנות ישראל מקוה טהרה לחללים⁹, ואלו צאצאי הבנות (אם אכן נישאו לישראלים) נחשבים לישראלים לכל דבר, שכן בני ישראל מקוה טהרה לחללות⁹.

¹ יבמות (ס ע"ב) קידושין (עח ע"א-ע"ב), אף על פי שלדעת רשב"י מותר לכהן לשאת גיורת שהתגיירה לפני גיל שלוש, אין הלכה כדעת יחיד זו, ראה רמב"ם (הל' אסורי ביאה פי' ח' ה"ג), שו"ע (אבן העזר סי' ו, ח), לאור מסקנת הגמרא. וראה "חכמת שלמה" שם המוכיח שאיסור זונה בגיורת קיים גם אם לא נבעלה.

² מסופר במסכת יבמות (שם) על כהן שנשא גיורת כזאת, מתוך מחשבה שהלכה כרשב"י, וכששמע על-כך רב נחמן בר-יצחק, הורה לו לגרשה, שאם לא יעשה כך - ישמתהו.

³ ראה "אגרות משה" (יורה דעה ח"ג סי' קז) שפסק, שיש מקום לבדוק חזקת כהונה לפני שמחייבים אדם לגרש את אשתו הגיורת. ובוודאי שבנידונו יש חשיבות לבדיקה כזאת, משום שמדובר על גור-דין קשה מאד עבור המשפחה.

⁴ "פרי מגדים" ב"משבצות זהב" (אורח חיים ריש סי' קלה), "אגרות משה" (אורח חיים ב סי' לג). ומדברי הגר"ע יוסף ב"יחווה דעת" (ח"ב סי' טז) עולה שיש להעלותו שלא ממניין שבעת הקרואים, אלא להוסיף עליית "אחרון".
⁵ מסברה, שגם זה בכלל "וקדשתו".
⁶ ה' איסורי ביאה שם, שו"ע אבן העזר שם.
⁷ גדר האיסור של גיורת לכהונה שנוי במחלוקת בין ראשונים. דעת התוספות (יבמות סא ע"א ד"ה אין זונה וכו') שהאיסור משום זונה ומדאורייתא, וכן קובע רמב"ם (שם), ואף דעת רשב"א (יבמות ס ע"ב) מפורשת שהאיסור הוא מדאורייתא. אלא שאין זה לאו שלוקין עליו, והלימוד מן הפסוק ביחזקאל "כי אם בתולות מזרע בית ישראל" מהווה גילוי לדין תורה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. ומסתבר שזו גם דעת ראב"ד המשיג שם על רמב"ם.
גם גיורת שהתגיירה פחותה מגי' שנים ויום אחד, סוברים התוספות ורמב"ם שאסורה משום זונה, וההסבר לכך הוא שהגויים שטופים בזימה, וזאת נולדה להם בגיותם שלא בקדושה, ועיין "מגיד משנה" לרמב"ם שם. ומה שכתב "ערוך השולחן" (אבן העזר סי' ו, כב) בדעת רש"י שגיורת כזאת אסורה לכהן רק מדרבנן, אין לזה כל יסוד, ודעת רש"י כדעת התוספות שאסורה מדין זונה, ואין הלכה כרשב"י.
לאור זה ברור שאין מקום לקולא ביחס לחללות אצל הבנים.
⁸ "אגרות משה" (אבן העזר ח"ד סי' טז).
⁹ קידושין (עז ע"א), רמב"ם (ה' איסורי ביאה פי' יט ה' יד), שו"ע זאבן העזר סי' ז, טז).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

שו"ת "במראה הבזק", חלקים א'-ו'

תשובות לשאלות מרבני הגולה. השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי הי"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

מחיר מבצע לששת הכרכים 300 ₪ במקום 360 ₪ (לחץ לקניה) (טל' 02-5371485)

חדש!!!

שו"ת "במראה הבזק" במהדורה מהודרת! מחיר מבצע לששת הכרכים 360 ₪ במקום 480 ₪

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית

